

Diplomatija 21. stoljeća za pridruživanje EU: neophodnost, a ne stvar izbora

Mr. Jasna Jelisić

Da bi Bosna i Hercegovina (BiH) ostvarila svoj najvažniji vanjskopolitički cilj i pridružila se Evropskoj uniji (EU), odgovorne institucije bi urgentno morale početi implementirati javno-diplomatske aktivnosti usmjerene na izgradnju imidža i reputacije zemlje kao pozdanog kandidata za članstvo i poželjne zemlje članice. Implementacija ovakve politike potrebna je ne samo da bi se implementirao važan dio Strategije integriranja u EU koju je usvojilo Vijeće ministara BiH¹ nego i da se odgovorne državne institucije što prije osposobe da efektivno i ubjedljivo komuniciraju napredak u "evropeizaciji BiH" kada god BiH ponovo počne progresivnije ispunjavati obaveze u vezi s pridruživanjem EU.²

Predložena politika zagovara proaktivnu afirmaciju napretka u integriranju, na taj način izgrađujući evropsku podršku za članstvo BiH i to kroz stratešku komunikacijsku aktivnost usmjerenu ka institucijama EU, vladama članica EU i njihovim građanima, na taj način osiguravajući da Evropska komisija (EC) može što brže dati preporuku za pridruživanje, a zemlje članice ratificirati Sporazum o pridruživanju u državnim parlamentima zemalja članica EU.

Činjenica da je BiH i dalje u ranoj, pretpristupnoj fazi pridruživanja (*pre-accession phase*), kada je zemlja još uvijek potencijalni kandidat za članstvo, morala bi biti iskorištena kao velika šansa za donosioce odluka u BiH da pravovremeno počnu organizirati i koordinirati bh. institucije i učiniti ih osposobljenim da javnodiplomatskim aktivnostima snažno podrže ostvarenje cilja pridruživanja.³

I. UVODNA OBJAŠNENJA

Ova politika predložena je na osnovu *Policy studije* i prvenstveno služi kao vodič bh. institucijama za njihovo razumijevanje javne diplomatije - šta ona jeste, šta čini, šta može biti njena uloga u ostvarivanju strateškog prioriteta BiH u vezi s pridruživanjem EU i šta bi u tom smislu odgovorne institucije trebale učiniti. Prijedlog politike nudi institucionalnu postavku i mehanizam koji najviše odgovara okolnostima u BiH, kako bi ona efikasno i efektivno mogla voditi javnu diplomatiju. Istovremeno, Prijedlog politike nastoji vladine strukture direktnije uvesti u moderni *policy-making* i strateško promišljanje kada je riječ o ispunjavanju prioriteta vanjske politike.

Akademsko istraživanje autora⁴ u polju javne diplomatije ukazalo je da je riječ o generalno nedovoljno istraženom području, koja često nije shvaćena ili je pogrešno shvaćena unutar vladinih struktura, a bezmalo je nepostojeća i neprepoznata oblast bh. diplomatskog djelovanja. Stoga ova studija istovremeno osigurava i novo znanje, te

¹ Strategija integriranja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju, Vijeće ministara BiH, Direkcija za evropske integracije BiH, 2006.

² Sažetak politike baziran je na Studiji politike koja je rađena tokom 2009. i autorinim nalazima tokom izrade doktorske teze u oblasti javne diplomatije.

³ Otpočinjanje vođenja strateške javne diplomatije u ovoj fazi pridruživanja bilo bi od presudnog značaja imajući u vidu da promjena imidža ili reputacije zahtijeva srednjoročnu i drugoročnu aktivnost. Iz ovoga bi razloga dodatno kašnjenje u iniciranju ovakve politike moglo uzročiti iznimno negativan zastoj u pružanju neophodne javnodiplomatske podrške naporima u vezi s pridruživanjem BiH Evropskoj uniji.

⁴ Jasna Jelisić je magistrirala međunarodne odnose na Njujorškom univerzitetu 2004. i dodatno se specijalizirala u oblasti diplomatskih i studija evropskih integracija na postdiplomskom studiju na Univerzitetu Oxford 2005. i 2006. godine. Doktorski je kandidat na Univerzitetu u Sarajevu.

⁵ Ovi navodi pojavljuju se u brojnim medijskim izvještajima objavljenim u inostranstvu, kao i u brojnim akademskim radovima, *think-thank* analizama i zvaničnim dokumentima, i dobrim dijelom su smirani u izvještaju State Departmenta iz 2007. Vidi: *Country Reports on Terrorism: Bosnia and Herzegovina*.

uvide koji mogu poslužiti ne samo za podizanje svijesti unutar vladinih struktura o važnosti javne diplomatije nego i za osiguravanje javne podrške za jednu ovakvu politiku koja može biti suštinski važna za ostvarenje strateškog prioriteta BiH.

Ova prezentacija javnodiplomatskog koncepta predstavlja i novi pristup implementaciji strategije, ubjedljivo demonstrirajući da vođenje vanjske politike u 21. stoljeću *mora uključivati strateško komuniciranje i alate javne diplomatije* ako se očekuju rezultati. Ona istovremeno nastoji utjecati i na snažniji razvoj suvremenog procesa definiranja politika u kojemu su strateška komunikacija i javna diplomatija integralni dio procesa definiranja i implementacije usvojene politike, a ne neke rubne, povremene, *ad hoc* aktivnosti.

Definicija javne diplomatije: Nema globalno prihvaćene, jedinstvene definicije javne diplomatije. Sve važeće definicije upućuju da je riječ o strateškoj aktivnosti kojom se nastoji podržati ostvarivanje vanjskopolitičkih ciljeva zemalja i međunarodnih organizacija kada se tradicionalnim diplomatskim odnosima između vlada dodaje komunikacija s publikama u inostranstvu, kada se izlazi iz tradicionalne zone diplomatskog rada i ulazi u dijalog ili angažiranje stranih javnosti, direktno ili indirektno preko nevladinih partnera.

⁶ Istraživanje Euro-barometer o pogledima na proširenje EU (*Views on European Union Enlargement*) iz 2009. ukazuje kako pola ili više od pola ispitanika unutar EU smatra da je proširenje otežalo upravljanje Evropskom unijom (66%), i dovelo do rasta osjećaja nesigurnosti (50%) u EU u cjelini. Ovo istraživanje testiralo je mišljenje građana o tome šta bi donosioci odluka trebali uzeti u obzir kada budu odlučivali o budućem proširenju. Vidi: Flash Euro-barometer, *Views on European Union Enlargement*, februar 2009., preuzeto s <http://www.gallup-europe.be/flashheb/>

⁷ Vidi: Flash EB Series #257, *Views on European Union Enlargement, Analytical Report*, terensko istraživanje u februaru 2009., Gallup, po zahtjevu Generalne direkcije za proširenje. Većina ispitanika u zemljama članicama bila je zabrinuta zbog pitanja kao što su organizirani kriminal i terorizam, promocija i zaštita temeljnih prava, što je bila stvar za zabrinutost kod otprilike 3/4 građana EU (78%) bez snažnih varijacija među zemljama. Vidi: Euro-barometer 252, *Awareness of key-policies in the area of Freedom, Security and Justice*, analitički izvještaj, terenski rad u septembru 2008., Gallup, na zahtjev Generalne direkcije za slobodu, sigurnost i pravdu, objavljeno u januaru 2009.

Generalno, imidž zemalja Zapadnog Balkana koji je kreiran tokom "krvavih 90-ih" daleko je od onoga koji je poželjno da imaju buduće zemlje članice EU. Reputacija koju je BiH dobila tokom mučnog, sporog i konfliktnog procesa postdejtanske izgradnje mira, stabilizacije i tranzicije, cementirana je percepcijama o BiH kao "veoma nestabilnoj zemlji, s nekontroliranom korupcijom, nedostatkom vladavine prava, poštivanja ljudskih prava i demokratskih vrijednosti". Inostrani mediji često izvještavaju o zemlji koja je još uvijek opterećena "etničkom polarizacijom i sukobljavanjima među etno-političkim liderima", zemlji u kojoj "dominira političko uplitanje u rad pravosudnih organa", koja je "ranjiva ili predisponirana da bude iskorištena kao potencijalno tlo za terorističke operacije u Evropi", koja je viđena kao "disfunkcionalna zemlja" s "dužnosnicima Republike Srpske koji nastoje oslabiti državne institucije", što doprinosi "usporavanju, a u nekim slučajevima i nazadovanju u naporima da se unaprijede operativni kapaciteti za borbu

protiv terorizma i njegova finansiranja".⁵ BiH je također viđena i kao zemlja u kojoj se svakodnevno krše ljudska prava.

Unatoč velikim naporima i uspjesima u ostvarivanju neophodnih reformi i napretku u najznačajnijim dijelovima Procesu stabilizacije i pridruživanja (SAP), naročito od 2002. do 2005., reputacija BiH je uglavnom bazirana na ekstremno negativnom izvještavanju.

Dodatno, političke bitke koje služe u unutarnje političke svrhe značajno doprinose veoma negativnoj reputaciji zemlje, kreirajući percepciju visokog nivoa nestabilnosti koja nije poželjna unutar EU.

Dodatni argument za stratešku akciju jeste i to da brojna istraživanja javnog mnijenja unutar EU ukazuju na negativne sentimente prema daljnjem proširenju.⁶ "Vrijednosti slobode i demokratije" predstavljaju temeljne vrijednosti EU i prezentirane su kao ključna pitanja koja ispitanici žele da budu uzeta u razmatranje kada se bude odlučivalo o budućem proširenju EU.⁷

Naravno, prvi preduvjet za promjenu percepcije o zemlji u inostranstvu je da se krene *kooperativnijim i progresivnijim putem u Procesu stabilizacije i pridruživanja*. Ipak, kada se promjena stava unutar zemlje dogodi i kada BiH ponovo počne praviti značajan napredak prema EU, to neće samo po sebi biti poznato svim važnim javnostima unutar EU. Stoga je neophodna strateška akcija kojom će se komunicirati nova stvarnost.

Ovaj rad također nastoji ukazati na nedovoljnu svijest unutar institucionalnih struktura BiH o tome da su *percepcije o zemljama u inostranstvu postale iznimno važne za ispunjavanje vanjskopolitičkih ciljeva tih zemalja*. Oblikovanje percepcija u inostranstvu je sve više postalo dio redovnih vladinih aktivnosti izvan zemlje. Moderna javna diplomatija nije nešto što međunarodni akteri mogu ili trebaju raditi umjesto BiH. Mnogi od njih mogu pomoći, ali temeljni zadatak institucija BiH bi trebalo biti usvajanje politike javne diplomatije i njena implementacija, osigurava-

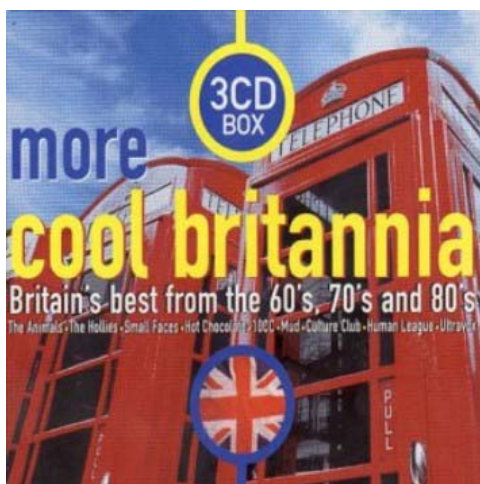

jući najefikasniju i najefektivniju institucionalnu postavku. Iz tog razloga, institucije BiH trebaju usvojiti i koristiti novostečeno znanje potrebno za pružanje javnodiplomatske podrške ostvarivanju vrhunskog vanjskopolitičkog cilja, paralelno sa ispunjavanjem uvjeta za pridruživanje EU.

Imajući u vidu postojeću reputaciju BiH u inostranstvu i sadašnji nedostatak političke podrške daljnjem proširenju EU, zemlja decenijama može ostati u statusu potencijalnog ili zvaničnog kandidata za članstvo u EU, bez da u dogledno vrijeme dostigne cilj članstva.

II. CILJ ISTRAŽIVANJA I GENERALNI NALAZI

Istraživanje za potrebe ove studije fokusiralo se na politike, strategije i implementacijsku praksu javne diplomatije "EU zemalja prvog ranga"⁸. Ovo je omogućilo razvoj "najboljih naučenih lekcija" koje su prvo prilagođene lokalnom kontekstu i onda preporučene kako bi se uklopile u trenutni bh. kontekst, ohrabrujući odgovorne institucionalne strukture BiH da se fokusiraju na promjenu reputacije "veoma nestabilne, postkonfliktne zemlje, koja je još uvijek otrovana etničkim podjelama, koja ima nepouzdanu i korumpiranu političku elitu i populaciju nesposobnu da preuzme potpunu građansku odgovornost, naročito odgovornost koju nosi državljanstvo EU".

Metodološki gledano, analiza praćenja procesa fokusirala se na slučajeve iz kojih je bilo moguće izvući lekcije. Na osnovu njih moglo se ukazati

na glavne odlike javnodiplomatskih politika i njihove implementacije.⁹ "EU zemlje prvog ranga" selektirane su za studiju slučaja stoga što su njihove politike i aktivnosti najdublje utjecale na razvoj dinamike unutar EU od njenog osnivanja. Razlike u njihovom definiranju i vođenju javne diplomatije osigurale su dobro kvalificiranu komparaciju i identifikaciju najboljih modela i praksi, koje, adaptirane za upotrebu u bh. kontekstu, zemlji daju podlogu za razvoj trećeg stuba moderne diplomatije.¹⁰

U potrazi za "bližim slučajem" za komparaciju, izučen je i slučaj susjedne Hrvatske. Uočen je nedostatak vladine strateške akcije u ovoj oblasti, što je onemogućilo komparaciju i upotrebljive uvide.

Istraživanje je jasno uspostavilo:

- Tradicionalne relacije između vlada u vanjskim poslovima više *nisu dovoljne* za postizanje vanjskopolitičkih ciljeva te je javna diplomatija neophodna kao jedan od stubova moderne diplomatije;
- Politike javne diplomatije razvijaju se na osnovu *jasne potrebe svake zemlje* da intervenira u oblastima - imidža, reputacije, brendiranja i međunarodnog pozicioniranja zemlje - koje joj mogu pomoći u radu na ostvarivanju vanjskopolitičkih ciljeva, bez obzira na to šta su oni i kako su definirani;
- Zemlje implementiraju neku vrstu javne diplomatije ili *politike utjecaja* ili *pozicioniranja u inostranstvu* naročito nakon Prvog svjetskog rata. Ono što je novo u posljednjih 10-20 godina jeste rastuća važnost *globalnog i državnog javnog mnijenja u međunarodnoj politici* koja je došla s informacijskim dobom, tehnološkim napretkom i erom u kojoj vlade više ne mogu kriti u inostranstvu ono što rade na domaćem terenu, tako da diplomati ne mogu nastaviti "lagati u interesu svoje zemlje", kako je bh. nobelovac Ivo Andrić svojedobno grubo definirao diplomatski rad.

⁸ Termin "EU zemlje prvog ranga" ovdje se koristi kao i u literaturi evropskih studija i označava zemlje čije su aktivnosti i politike najznačajnije utjecale na razvoj EU od njenog samog početka - i odnosi se na Veliku Britaniju, Francusku i Njemačku.

⁹ Da bi se došlo do validnih nalaza, obavljena je serija intervjua i arhivskih pretraga u ministarstvima vanjskih poslova u Londonu, Parizu i Berlinu, kao i u sjedištu institucija EU u Bruxellesu, uglavnom u periodu od aprila do oktobra 2009.

¹⁰ Podaci su sakupljeni iz zvaničnih dokumenata vlada, istraživanja javnog mnijenja i iz *think-tank* izvora. Najveći dio podataka sakupljen je tokom intervjua s diplomatima-specijalistima sa značajnim iskustvom i odgovornostima za javnu diplomatiju, kao i sa iskusnim nevladinim akterima u ovoj oblasti koji predstavljaju najprominentnije javnodiplomatske partnere, kao što su British Council, Goethe Institut i Culture Française.

- U sva tri izučavana slučaja (Velika Britanija, Njemačka, Francuska), aktivnosti su u posljednjih 10-20 godina *počinjale s kreiranjem imidža i rebrandiranjem zemalja, s fokusiranim nastojanjem podrške boljem plasmanu roba i usluga u inostranstvu ili privlačenjem stranih investicija*, da bi se aktivnosti kasnije razvile u sofisticiraniju i složeniju politiku koja bi se fokusirala na daleko kompleksnije vanjskopolitičke ciljeve.
- Promocija zemlje okrenula se od marketinga, koji podsjeća na komercijalni sektor, ka strateškom komuniciranju i javnoj diplomatiji, afirmirajući da je za ostvarenje vanjskopolitičkih prioriteta neophodno *“iskreno i izvorno angažiranje (genuine engagement)” u inostranstvu, uz korištenje dvosmjerne komunikacije s publikama u inostranstvu*. Administracije svih izučavanih zemalja dakako nastavljaju promociju biznisa, trgovine i investiranja (ekonomska diplomatija), ali to je postalo samo jedan od segmenata aktivnosti koje ministarstva vanjskih poslova podržavaju unutar složenijeg javnodiplomatskog pristupa – a sve s nastojanjem ostvarivanja širokog spektra kratkoročnih, srednjoročnih i dugoročnih vanjskopolitičkih ciljeva, a ne samo ekonomskih.
- Generalno je uočeno da *birokratije i institucije nisu dobre u komuniciranju s javnošću*. Birokratije su uglavnom spore i, što je još važnije, *njihove promotivne aktivnosti lako mogu skrenuti u propagandu*. Nalazi su jasno ukazali na sljedeće: da bi javna diplomatija bila uspješno implementirana, birokratije moraju *unaprijediti svoje komunikacijske kapacitete* i biti u mogućnosti angažirati specijaliste, promijeniti politiku upošljavanja, osigurati kontinuirani trening, definirati okvir i usmjerenje javne diplomatije i finansirati je u skladu sa svojim mogućnostima, ali se svakako *odmaći od implementacije koliko god je moguće*. Suštinski je važno da ministarstva vanjskih poslova instruiraju svoje uposlenike da u potpunosti doprinose generalnoj implementaciji javnodiplomatske strategije, ali da uvjerljivost i integritet (*credibility*) trebaju osigurati angažiranjem pouzdanih, uvjerljivih partnera za implementaciju najvećeg dijela javnodiplomatske strategije.
- Diplomatomima nije lako izaći iz “zone komfora” - sastanaka iza zatvorenih vrata, diplomatskih večera, prijema na kojima tradicionalno uspostavljaju direktne kontakte s predstavnicima vlada i međunarodnih organizacija. Napuštanje “zone komfora” i ulazak u komunikaciju s javnostima u inostranstvu nije lako. Ipak, uspješne diplomatije, kako je istraživanje pokazalo, naučile su djelovati izvan komforne zone. Ovo je zahtijevalo *promjenu tradicionalnih metoda diplomatskog rada, ali i nove strategije*, alate i usvajanje novih znanja i vještina.
- Javna diplomatija u inostranstvu mora *reflektirati stvarno stanje ili promjenu unutar zemlje*. U suprotnom, naponi su uzaludni. Ono što je također uočeno jeste da se imidž koji se projicira u inostranstvu, na neki način “vraća u zemlju” i dodatno interno osnažuje sliku koja se kreira eksterno.
- *Podizanje stepena važnosti javne diplomatije unutar institucija i njeno postavljanje kao jednog od stubova diplomatije, odnosno vanjskopolitičkog djelovanja, suštinski utječe na uspjeh*. Promjena modela zapošljavanja, otvaranje vrata ministarstava vanjskih poslova *specijalistima*, upoznatost uposlenika s javnodiplomatskom politikom koja se provodi, kao i kontinuirana edukacija, također su se pokazali kao temeljne pretpostavke uspjeha.
- *Institucionalna fleksibilnost i adaptabilnost na brzu promjenu uvjeta* u suvremenom svijetu pokazale su se kao krucijalno važni aspekti djelovanja.
- Jačanje odjela za komunikaciju, ulazak u dvosmjernu komunikaciju, ostvarivanje tehnološke pismenosti, otvorenost prema ekspertizi izvan ministarstava, te uspostava partnerstava s nedržavnim akterima u ispu-

njavanju vanjskopolitičkih ciljeva također su iznimno važni aspekti.

- Strategije javnodiplomatskog djelovanja su uvijek bazirane na javnodiplomatskoj politici ili usmjerenju koje donose vlade čija ministarstva moraju surađivati u njenom vođenju. Strategije bivaju usmjerene na ostvarivanje kratkoročnih, srednjoročnih i dugoročnih vanjskopolitičkih ciljeva vlada. *Akcionni planovi moraju jasno definirati metode i alate koji će biti korišteni u implementaciji, pri ostvarivanju svakog cilja ponaosob, kako je to definirano u strategijama.*
- Evaluacija javnodiplomatskih aktivnosti je veoma kompleksan zadatak, naročito zbog brojnih aktera i aktivnosti i same prirode mjerenja utjecaja. Ipak, neka *forma evaluacije efekata mora biti uspostavljena, a strategija i akcionni planovi revidirani najmanje jednom godišnje.*
- *Koordinacija i suradnja su suštinski važne, jednako kao i jasno definirane odgovornosti svakog vladinog i nevladinog aktera.*¹¹
- Zajedničko razumijevanje svrhe javne diplomatije je naročito važno. Koordinacija i suradnja trebaju početi *preko vladinog tijela odgovornog za određeni vanjskopolitički cilj.*
- Odabir javnodiplomatskih partnera vlade i dobra suradnja i koordinacija s njima su nesagledivo važni. Vlada treba osigurati finansijsku pomoć ako je to moguće, kao i sinergije između javnog i privatnog sektora, kada je i on angažiran, ali *nikada se ne treba uplitati u operativnu neovisnost javnodiplomatskih partnera.*
- Česte promjene prioriteta, kao u slučaju Francuske, mogu indicirati uvijek poželjnu fleksibilnost kada je riječ o djelovanju birokratija. Ipak, česte promjene prioriteta nisu dobrodošle kada treba upotrijebiti javnu diplomatiju jer takve aktivnosti uglavnom mogu donijeti rezultate u srednjoročnom i

dugoročnom periodu, dok kratkoročni prioriteti mogu biti promovirani kroz korištenje vremenski ograničenih kampanja.

- Kreativna i efektivna *upotreba novih komunikacijskih alata kakav je internet* pokazala se kao veoma važna za uspjeh u implementaciji.
- Personalne karakteristike vodećih dužnosnika imaju utjecaja! Pozicija, institucionalna *posvećenost i važnost javne diplomatije unutar državnih struktura i samog ministarstva vanjskih poslova* ovisi o tome koliko osobe koje vode vanjsku politiku razumiju i podržavaju koncept javnodiplomatskog djelovanja i oslanjaju se na njegov utjecaj.¹²
- Šira društvena zajednica unutar zemlje *mora razumjeti i podržavati* to što vlada "promovira u inostranstvu" koristeći javnu diplomatiju, i kontinuirano djelovati u skladu s imidžom koji se plasira u inostranstvu.

III. PRISTUP I REZULTATI

Selektiranje opcija za odabir politike zasnovan je na uvidima u proces evropskih integracija i politiku proširenja EU. Model pridruživanja zemalja Centralne i Istočne Evrope ostao je važan za ovu studiju. Ipak, novorazvijene okolnosti u zemljama članicama EU danas zahtijevaju dodatne aktivnosti kako bi se promoviralo pridruživanje zemalja Zapadnog Balkana, koje je veoma opterećeno ne samo nedostatkom entuzijazma za proširenje nego i setom veoma snažno formiranih negativnih percepcija o zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima za članstvo. Za studiju su korištene najčešće upotrebljavane kvalitativne metode istraživanja u društvenim i političkim znanostima kako bi se testirale opcije politika, a naročito komparativni metod kako bi se istražile različite javnodiplomatske strategije, strukture i njihovi načini djelovanja. Analiza praćenja procesa razvoja u svakoj istraživanoj administraciji otkrila je glavne odlike i omogućila identifikaciju najefikasnijih modela koji bi se mogli prilagoditi upotrebi u BiH.

¹¹ Različita ministarstva mogu biti odgovorna za različite aspekte javne diplomatije. (U slučaju BiH – Predsjedništvo BiH, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa s inostranstvom, MVP, DEI, FIPA, Trgovinska komora BiH / u suradnji s nižim nivoima vlasti). Njihova dobra koordinacija i suradnja su od suštinske važnosti za efektivnu stratešku komunikaciju i javnu diplomatiju.

¹² Svijest premijera Blaira o važnosti ovakve politike i kapacitet da se njome bavi bili su veći od onih koje je imao premijer Major, predsjednik Sarkozy joj je skloniji od predsjednika Chiraca, dok njemački slučaj ukazuje da je tokom mandata ministra vanjskih poslova Frank-Waltera Steinmeiera (od 2005. do 2009.) njemačka javna diplomatija postala prominentnija unutar strukture njemačkog MVP-a i postala obuhvatnija, što je bilo od odlučujućeg značaja za njemačko usvajanje šireg javnodiplomatskog okvira djelovanja.

¹³ Prepreke mogu doći u formi nedostatka institucionalne suradnje, ili nedovoljnog harmoniziranja poruka, nedostatka adekvatne ekspertize i nedostatka svijesti o važnosti ovakve politike unutar institucija.

Testirano je nekoliko *policy* opcija. Ova koja se predlaže pokazala se kao ona koja najviše odgovara specifičnim historijskim, institucionalnim, političkim i finansijskim okolnostima u BiH i odnosi se na *od Vijeća ministara BiH i Predsjedništva BiH podržanu politiku javne diplomatije, u skladu sa Strategijom pridruživanja BiH Evropskoj uniji, čiju bi implementaciju institucionalno koordinirala Direkcija za evropske integracije (DEI), a ekspertno podržavala vaninstitucionalna struktura, i koja bi se implementirala u bliskoj suradnji i koordinaciji s Ministarstvom vanjskih poslova (MVP) BiH i ostalim nevladinim strukturama koje mogu doprinijeti efikasnoj implementaciji.*

Kao glavni koordinator aktivnosti u vezi s pridruživanjem, DEI je najbolje pozicioniran da unutar administrativnih struktura koordinira vladin dio implementacije ovakve politike. Preporučuje se da se suradnja i koordinacija osiguraju kroz Odbor za javnu diplomatiju, kojim bi predsjedavao visokopozicionirani dužnosnik DEI-a odgovoran za javnu diplomatiju BiH i koga bi zamjenjivao visokopozicionirani dužnosnik MVP-a. Odbor bi bio zadužen za to da osigura generalno usmjerenje u smislu tema i strateškog pravca javnodiplomatskih poruka BiH prema inostranstvu.

Ova opcija zahtijeva osnivanje nezavisne Savjetničke grupe za javnu diplomatiju (ili Vijeća za javnu diplomatiju) koju bi činili specijalisti-eksperti za vanjske poslove, pitanja EU integracija, stratešku komunikaciju i javnu diplomatiju. Ovo tijelo bi bilo odgovorno za izradu strategije djelovanja, osiguravanje supstance za javnodiplomatsku akciju i jačanje kapaciteta državnih institucija za vođenje javne diplomatije, te služilo kao centralni nedržavni partner institucija BiH, koji bi djelovao u skladu s usmjerenjem koje je dao Odbor za javnu diplomatiju. Dakle, zadatak Savjetničke grupe ne bi bio samo da ekspertno "hrani" javnodiplomatsku akciju institucija BiH, nego da s vremenom uveća kapacitet, prije svih, DEI-a, MVP-a BiH, ali i ostalih institucija BiH koje imaju javnodiplomatsku ulogu, kako bi one u budućnosti mogle uspješno voditi ovaj aspekt diplomatskih aktivnosti. Savjetnička grupa bi trebalo da pravi i sinergije s postojećim edukacijskim

aktivnostima naročito unutar MVP-a i DEI-a, kao institucija s odgovornošću za evropske integracije i vanjsku politiku.

Izazovi u provođenju ove politike su očekivani.¹³ Ipak, svi oni bi mogli biti prevaziđeni ukoliko se osigura politička volja da se snažno i odlučno preuzme odgovornost za reforme neophodne na putu pridruživanja EU.

Ovako postavljena implementacija javnodiplomatske politike osigurala bi ekspertizu, institucionalnu fleksibilnost i adaptibilnost, veći kapacitet za prikupljanje sredstava koje vladine strukture nemaju, ali i neovisnost, značajan nivo efektivnosti i, što je vrhunski važno, *kredibilitet javnodiplomatskih aktivnosti.*

Kao operativno neovisan akter, iako blisko suradjujući s DEI-em i MVP-om, Savjetnička grupa bi imala veću šansu da osigura kredibilitet, i spriječi da se akcija pretvori u propagandu koja uništava samu svrhu vođenja javnodiplomatskih aktivnosti.

Ovo se također pokazalo i kao jedina politički, institucionalno i finansijski održiva opcija. Ipak, buduće "vlasništvo" MVP-a nad ovom politikom mora biti jedan od ciljeva. Stoga je podizanje institucionalnog kapaciteta MVP-a da uspješno vodi javnu diplomatiju jedan od dva vodeća zadatka Savjetničke grupe.

Ova opcija politike nema rizik manje institucionalne ili političke prihvatljivosti nego ostale koje su razmatrane, budući da DEI ima pozitivnu reputaciju u zemlji kao respektabilno stručno tijelo posvećeno pridruživanju EU.

IV. ZAKLJUČAK

Predložena politika ne zahtijeva velike institucionalne promjene, niti dodatne budžetske alokacije. Ono što zahtijeva jeste podizanje svijesti o važnosti ovakve politike za ukupan uspjeh u procesu pridruživanja, veću fokusiranost i bolje korištenje postojećih resursa, kao i sakupljanje novih znanja i vještina potrebnih za uspješno bavljenje diplomatijom u 21. stoljeću.

Ono što je kratkoročno potrebno jeste da se što prije osigura kapacitet DEI-a da koordinira implementaciju ovakve politike unutar vladinih struktura i osigura da diplomatsko-konzularna mreža MVP-a bude u stanju preuzeti dobar dio diseminacije aktivnosti nakon apsorpiranja inputa koji dođu od državnih i nedržavnih struktura. MVP ovu politiku, u koordinaciji s ostalim institucijama i preko svoje diplomatsko-konzularne mreže, može raditi uglavnom preko ojačanog Odjela za komunikacije, kao i Odjela za diplomatski trening, te Odjela za međunarodnu naučnu, tehničku, obrazovnu, kulturnu i sportsku suradnju. Preporučuje se da MVP iskoristi svoj potencijal za diseminaciju i tako podrži svoje institucionalne i vaninstitucionalne partnere uvijek čuvajući kredibilitet akcije.

V. KONKRETNE PREPORUKE

Preporučuje se da DEI, u suradnji s MVP-om i Predsjedništvom kao tijelima odgovornim za donošenje i vođenje vanjske politike:

1. nominira članove **Odbora za javnu diplomatiju** i predsjedava njegovim sastancima najmanje dva puta godišnje (Odbor bi trebao biti sačinjen od predstavnika institucija i kompetentnih vaninstitucionalnih struktura odgovornih za vođenje javne diplomatije)
2. inicira uspostavljanje **Savjetničke grupe za javnu diplomatiju**;
3. predloži bazične elemente politike javne diplomatije koji će biti podržani od Odbora za javnu diplomatiju;
4. predloži **Strategiju javne diplomatije** za čiji razvoj je inicijalno odgovorna Savjetnička grupa;
5. predloži **Akcioni plan** koji bi definirao institucionalnu odgovornost u vezi s provođenjem Strategije javne diplomatije prema preporukama Savjetničke grupe;
6. kreira **Tim za javnu diplomatiju unutar DEI-a**, koji bi služio kao institucionalni, operativni *hub* (centar), i koji bi u suradnji sa Savjetničkom grupom razvijao preporuke za unapređenje implementacije javne diplomatije unutar vladinih struktura;
7. instruiira Odbor za javnu diplomatiju da svake godine evaluira **akcione planove u zemljama**, korigira i prilagođava model utjecaja ili korištene alate;
8. osigurava da *strateška komunikacija* postane *integralni dio kreiranja i vođenja vanjske politike*;
9. konstantno koordinira i surađuje na vođenju javne diplomatije unutar Vijeća ministara BiH i posebno MVP-a i bh. diplomatsko-konzularne mreže (mreže DKP-a), maksimalno koristeći kapacitet i input DKP-a i osiguravajući koherentnost u vođenju politike i diseminaciji poruka;
10. osigurava da DKP mreža u inostranstvu razumije i provodi vanjskopolitički prioritet pridruživanja i suštinu javnodiplomatske strategije i Akcionog plana;
11. osigurava specijalizaciju uposlenika, doživotno učenje, reformiranje politike upošljavanja, utječući na profesionalnu mobilnost, unapređenje upravljanja ljudskim resursima te upotrebu informacionih tehnologija u vođenju javne diplomatije;
12. savjetuje u vezi sa unapređenjem internih politika i praksi zvaničnih institucija koje negativno utječu na vođenje javne diplomatije.¹⁴

¹⁴ Kao što je Francuska, naprimjer, učinila u slučaju svoje emigrantske politike, nastojeći da osigura bolju univerzitetsku razmjenu i inicirajući reformu visokog obrazovanja kako bi privukla najbolje strane studente.

Jasna Jelisić je politička savjetnica Specijalnog predstavnika EU u BiH od novembra 2006. Završila je postiplomski studij diplomatije na Univerzitetu Oxford 2006., magistrirala međunarodne odnose u New Yorku 2004. i diplomirala političke znanosti i novinarstvo na Univerzitetu u Beogradu 1997. godine. Karijeru je započela kao novinar radeći u regionu Zapadnog Balkana i nastavila je kao dopisnik iz New Yorka. Nagrađivana je novinarka i urednica. Bila je akademska savjetnica i konsultantica nekoliko međunarodnih institucija. Redovno objavljuje u međunarodnim publikacijama koje se bave međunarodnim odnosima i evropskim integracijama. Predsjednica je Chevening Alumni Asocijacije BiH. Godine 2005. dobila je prestižnu britansku Chevening nagradu za lidere budućnosti.

Preporučuje se uspostava vodećeg neovisnog javnodiplomatskog aktera, Savjetničke grupe, koji bi:

1. služio kao *vodeći ekspertni javnodiplomatski centar*, sposoban razviti strategije i upravljati projektima, koji bi bio strateški vođen preporukama Odbora za javnu diplomatiju, ostajući operativno neovisan;
2. uspostavio mrežu domaćih i stranih eksperata za javnu diplomatiju, koji bi mogao *regrutirati stručne savjetnike* ministarstvima koja trebaju imati javnodiplomatske aktivnosti;
3. surađivao i koordinirao s vladinim i nevladinim strukturama na implementaciji javne diplomatije;
4. poduzeo aktivnosti na podizanju svijesti o važnosti ove politike (putem medija, konferencija, okruglih stolova, radionica unutar ministarstava, javnih predavanja);
5. angažirao ostale nedržavne aktere sa značajnim javnodiplomatskim potencijalom i bio koordinacijski ekspertni centar za implementaciju javne diplomatije;
6. dizajnirao i implementirao program javnodiplomatskog treninga za relevantna ministarstva i mrežu DKP-a.

Fond
otvoreno društvo
Bosna i Hercegovina

Fond otvoreno društvo BiH pokrenuo je Program podrške istraživanjima u oblasti javnih politika početkom 2004. godine. Osnovni cilj programa je unaprijeđenje istraživanja i analize javnih politika kako bi se potaknuo argumentovani dijalog i razvio takav način donošenja odluka u oblasti javnih politika koji će počivati na relevantnim informacijama i realnim opcijama. Program obuhvata edukaciju iz oblasti istraživanja javnih politika, stipendije za istraživače i mentorstvo u toku istraživanja. Do sada je, u okviru ovog programa, stipendirano 63 istraživača.

Sva istraživanja su dostupna na www.soros.org.ba.